

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT**

PROGRAMET E KURRIKULËS ME ZGJEDHJE TË GJIMNAZIT

MODULI: Njeriu dhe Ndryshimet Klimatike

Tiranë, 2016

PERSHKRUESI I MODULIT

Titulli	Njeriu dhe ndryshimet klimatike
Qëllimi i modulit	Një modul që aftëson nxënësit të zhvillojnë njohuritë dhe të pajisen me aftësitë e domosdoshme për të kuptuar, analizuar dhe vlerësuar ndryshimet e sotme klimatike, pasojat që lidhen me to si dhe politikat për menaxhimin e tyre, për t'i bërë nxënësit pjesë të zhvillimit të qëndrueshëm të planetit ku jetojmë.
Kohëzgjatja e modulit	36 orë mësimore
Rezultatet e të nxënit (RN), përmbajtja dhe procedurat e vlerësimit	<p>RN 1 Nxënësi analizon ndikimin e veprimtarisë së njeriut në shkarkimet e gazeve serë (6 orë).</p> <p><i>Përmbajtja:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- Dukuria e efektit serë.- Gazet serë dhe burimet kryesore të shkarkimit të tyre.- Shfrytëzimi i burimeve të ripërtëritshme të energjisë dhe gazet serë.- Ndikimi i veprimtarisë së njeriut në përqendrimin e gazeve serë. <p><i>Kriteret e vlerësimit:</i></p> <p>Nxënësi duhet të jetë i aftë:</p> <ul style="list-style-type: none">- të përshkruajë dukurinë e efektit serë si proces natyror vetërregullues dhe domosdoshmërinë e tij për jetën në Tokë- të identifikojë gazet serë dhe burimet kryesore të shkarkimit të tyre- të gjejë shembuj nga mjedisi ku jeton në lidhje me shkarkimin e gazeve serë- të diskutojë në lidhje me shkarkimet e dioksidit të karbonit nga sektori i prodhimit të energjisë- të kuptojë lidhjen që ekziston midis burimeve të ripërtëritshme të energjisë dhe zvogëlimit të gazeve serë në mjedis- të përgatisë një raport mbi rritjen e përqendrimit të gazeve serë në atmosferë si pasojë e aktivitetit të njeriut në nivel lokal apo global, bazuar në të dhënat e siguruara përmes literaturës, vëzhgimeve, Internetit, informacioneve nga institucione apo organizata mjedisore- të skicojë një poster apo fletë palosje në lidhje me ndotjen e ajrit (me pasoja lokale) dhe ndryshimet klimatike (me pasoja globale).

RN 2 Nxënësi shpjegon pse ndryshimet klimatike janë sfidë për shoqërinë dhe zhvillimin e saj sot (6 orë).

Përmbajtja:

- Ndryshimet klimatike "mit" apo realitet.
- Roli i paleoklimatologjisë për studimin e klimës.
- Interpretimet e ndryshme në lidhje me ndryshimet e klimës.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë :

- të analizojë ndryshimet klimatike bazuar në fakte dhe të dhëna konkrete
- të sjellë shembuj historikë të ndryshimeve klimatike
- të përshkruajë rolin e paleoklimatologjisë në studimin e klimës përgjatë kohërave
- të dallojë ndryshimet midis skenarëve të ndryshëm që shpjegojnë fenomenin e ndryshimeve të klimës
- të debatojë përmes argumentave pro ose kundër mbi opsionin se "Klima në Tokë ndryshon në mënyrë të natyrshme dhe ndryshimet e kohëve të fundit (nuk) janë pasojë e aktivitetit njerëzor"
- të shpjegojë pse ndryshimet klimatike janë sfidë për shoqërinë dhe zhvillimin e saj sot
- të realizojë individualisht ose në grup një projekt të historisë gojore përmes të cilit nxënësit intervistojnë banorë të vjetër në komunitet rreth ndryshimeve klimatike gjatë jetës së tyre.

RN 3 Nxënësi analizon pasojat e ndryshimeve klimatike në mjedis dhe në shëndet (10 orë).

Përmbajtja:

- Ndikimet e ndryshimeve të klimës në bujqësi dhe anasjelltas.
- Lidhja ndërmjet biodiversitetit dhe ndryshimeve klimatike.
- Ndikimet e ndryshimeve klimatike në mjediset ujore, në brezat bio-gjeografikë.
- Ndryshimet klimatike dhe dukuritë ekstreme të motit.
- Ndikimi i ndryshimeve klimatike në ekosistemet detare dhe bregdetare.
- Ndikimi i ndryshimeve klimatike në shëndetin e njeriut.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë:

- të përshkruajë tiparet kryesore që shoqërojnë ndryshimet klimatike duke përdorur shembuj nga jeta e gjallë e Planetit
- të dallojë pasojat negative të ngrohjes së klimës
- të listojë strategji të cilat mundësojnë përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike (të tilla, si zhvillimi i teknologjisë për përdorimin e burimeve, përmirësim të legjisllacionit, etj)
- të bëjë kërkime në lidhje me faktin se sa sektori i bujqësisë ndikon në ndryshimin e klimës dhe anasjelltas
- të argumentojë marrëdhënien që ekziston midis ndryshimeve klimatike dhe sigurisë ushqimore
- të diskutojë mbi faktin që shkrirja e akujve do të sjellë zhvendosjen e popullatave që jetojnë në ishuj apo zona bregdetare
- të mbledhë të dhëna mbi rritjen e nivelit të oqeanëve e deteve, rajonet më të rrezikuara nga përmytjet në nivel rajonal e global, ndikimin e rritjes së nivelit të deteve e oqeanëve në sektorët e ekonomisë (si, p.sh. turizmi, ndërtimet urbane, peshkimi etj)
- të shpjegojë lidhjen ndërmjet biodiversitetit dhe ndryshimeve klimatike
- të debatojë në lidhje me ndryshimet që mund të pësojnë brezat biogeografikë me ngrohjen e motit
- të përgatisë një detyrë tematike argumentuese pse bimët dhe kafshët e kanë më të vështirë t'iu përshtaten ndryshimeve klimatike
- të identifikojë mbi bazën e analizave krahasuese gjallesat më të rrezikuara nga ngrohja e motit (ato që jetojnë në dete apo ato që jetojnë në zona malore)
- të kryejë vëzhgime në zonën ku jeton mbi bimët apo kafshët e kërcënuara nga ndryshimet klimatike
- të sjellë fakte që tregojnë që mbjellja e pemëve ndihmon në zbutjen e pasojave negative që kanë ndryshimet klimatike
- të përshkruajë ndikimet e ndryshimeve klimatike mbi ekosistemet detare dhe bregdetare
- të shpjegojë marrëdhënien burime ujore/ndryshime klimatike
- të realizojë individualisht ose në grup intervista, biseda me specialistë të shëndetit e mjedisit mbi rreziqet me të cilat ekspozohet shëndeti i njeriut sot si pasojë e ndryshimeve klimatike
- të kërkojë në burime të ndryshme informacioni si internet, botime, enciklopedi, fakte që vërtetojnë përhapjen e sëmundjeve ngjitëse si pasojë e ngrohjes së motit

- të analizojë lidhjen që ekziston midis fenomeneve ekstreme të motit si stuhive, përmbytjeve, tajfunëve dhe ndryshimeve të klimës
- të sjellë shembuj të intensifikimit të përmbytjeve, cikloneve tropikale, etj, në rajone të ndryshme
- të vlerësojë rolin e njeriut në përmirësimin e pasojave negative të ndryshimeve klimatike
- të realizojë në grup projektin “Klima në qytetin tim” ku përmes vëzhgimeve, intervistave, bisedave, materialeve, etj., mbledh informacion dhe diskuton mbi pasojat e ndryshimeve klimatike në jetën e qytetarëve
- të shpjegojë me argumenta logjikë pse përdorimi i bicikletës, ecja në këmbë apo përdorimi i transportit publik janë mënyra miqësore me mjedisin dhe nuk ushtrojnë presion mbi ndryshimet klimatike
- të përgatisë një plan aktiviteteve për nxënësit e shkollës, klasës së tij, të cilat do të ndikojnë sado pak në lehtësimin e pasojave negative të ndryshimeve klimatike.

RN 4 Nxënësi përshkruan legjislacionin shqiptar për shkarkimet e gazeve serë dhe detyrimet që rrjedhin prej tij (6 orë).

Përmbajtja:

- Konventa kuadër e Kombeve të bashkuara për ndryshimet klimatike.
- Legjislacioni shqiptar për shkarkimet e gazeve serë në RPSH dhe detyrimet që rrjedhin prej tij.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë :

- të përshkruajë disa ndër aspektet e përgjithshme të Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike
- të tregojë disa prej ligjeve shqiptare që lidhen me shkarkimet e gazeve serë në Republikën e Shqipërisë
- të vlerësojë rëndësinë e zbatimit të strategjive për zvogëlimin e shkarkimeve që lidhen direkt me gazet serë
- të përgatisë një prezantim me shkrim ose me gojë mbi veprimet që duhet të ndërmarrë Shqipëria, si vend anëtar i konventës, për rritjen e nivelit të ndërgjegjësimit mbi ndryshimet klimatike
- të përgatisë një detyrë tematike mbi detyrimet që dalin nga zbatimi i legjislacionit shqiptar në lidhje me ndryshimet klimatike për publikun dhe vetë nxënësit..

RN 5 Nxënësi interpreton përgjegjësitë personale dhe qytetare në lidhje me sjelljen promjedimore dhe veprimet për zhvillim të qëndrueshëm (8 orë).

Përmbajtja:

- Sjellja promjedimore dhe aktiviteti ynë i përditshëm.
- Ndotja dhe reduktimi i saj.
- Riciklimi.
- Përdorimi i burimeve alternative të energjisë.

Kriteret e vlerësimit:

Nxënësi duhet të jetë i aftë :

- të zbatojë parimet bazë për një jetë miqësore me mjedisin
- të argumentojë pse sjellja si konsumatorë promjedimore mund të zvogëlojë prodhimin e gazeve serë
- të evidentojë etiketimet apo simbolikat e produkteve efçente, të cilat shpenzojnë pak energji, kursejnë para dhe ndihmojnë në mbrojtjen e mjedisit
- të sjellë shembuj etiketimesh nga jeta e përditshme që lidhen direkt me mbrojtjen e mjedisit, siç mund të jenë ato të produkteve miqësore me ozonin, pa kimikate të rrezikshme, ricikluese, etj.
- të përgatisë një plan veprimi në lidhje me përdorimin e automjeteve dhe zvogëlimin e ndotjes në ajër, në mënyrë të veçantë reduktimin e gazeve
- të bëjë një lidhje logjike midis, kursimit, ripërdorimit dhe riciklimit si parime bazë që shërbejnë për minimizimin e mbetjeve dhe ndryshimeve klimatike
- të identifikojë disa aktivitete industriale që janë përgjegjëse për ndryshimet e klimës
- të realizojë në grup një projekt që nxit riciklimin e letrës, kartonit për shkollën e tij duke e lidhur atë me çlirimin e dioksidit të karbonit në atmosferë
- të përgatisë ese me temë “Përdorimi i transportit publik ndihmon mjedisin” apo “Biçikleta makina më efçente që është prodhuar ndonjëherë”
- të argumentojë pse përdorimi i burimeve alternative të energjisë, si ajo diellore, e erës, gjeotermale dhe e hidroenergjisë, ndihmon në zvogëlimin e efekteve negative të ndryshimeve klimatike
- të vlerësojë rëndësinë jetësore të mbrojtjes së pyjeve dhe mbjelljes së pemëve
- të përgatisë një detyrë tematike “Ndryshimi i klimës është

- veçse një vdekje e ngadaltë për planetin tonë"
- të krijojë p.sh.: një video, album me foto të bëra vetë apo të mbledhura nga burime të tjera, komente që flasin për ndryshimet klimatike dhe ndikimin e veprimtarisë së njeriut.

**Udhëzime për
zbatimin e modulit**

- Për realizimin e modulit, nxënësit duhet të angazhohen në veprimtari konkrete për kryerjen e detyrave, punëve individuale dhe në grup. Ata duhet të nxiten të diskutojnë në lidhje me rolin e veprimtarisë njerëzore në ndryshimet klimatike, pasojat dhe menaxhimin e këtyre ndryshimeve.
- Nxënësve duhet t'u krijohet mundësia të punojnë detyra tematike (si p.sh. të përgatisë një detyrë tematike mbi detyrimet që dalin nga zbatimi i legjislacionit shqiptar në lidhje me ndryshimet klimatike për publikun dhe vetë nxënësit) projekte kurrikulare (si p.sh. të realizojë individualisht ose në grup një projekt të historisë gojore përmes të cilit nxënësit intervistojnë banorë të vjetër në komunitet rreth ndryshimeve klimatike gjatë jetës së tyre).
- Përdorimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) duhet t'i shërbejë jo vetëm përfuturit të informacioneve të nevojshme në lidhje me ndryshimet klimatike, por dhe ndërveprimet aktiv të nxënësve midis tyre dhe me mësuesi/en për të shkëmbyer ide, argumente, për të realizuar detyra dhe prezantime të ndryshme.
- Gjatë vlerësimit të nxënësve duhet të vihet theksi te vlerësimi i shkallës së zhvillimit të njohurive dhe shkathtësive të nxënësve, të parashikuara në modul. Mësuesi zhvillon vetë e ndihmon nxënësit të zhvillojnë një larmi mënyrash e formash vlerësimi. Vlerësimi mund të bëhet individual ose në grup, në klasë ose jashtë saj, me shkrim ose me gojë. *Portofoli i nxënës/it,-es*, sugjerohet si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi si dhe informacioni te prindët për progresin e nxënësit.
- Realizimi i pranueshëm i modulit do të konsiderohet arritja e kënaqshme e të gjitha kritereve të vlerësimit të specifikuar për çdo rezultat të të nxënit.